

KETTU

Käyttätymistieteellinen ennakointi
ja tieto tulevaisuuden hallinnossa

policy brief 1/2023

Aluevaalien tekstiviestikokeilu

Salomo Hirvonen, Maarit Lassander, Lauri Sääksvuori,
Janne Tukiainen

Tammikuussa 2022 Suomessa pidettiin ensimmäiset aluevaalit, ja niiden yhteydessä toteutettiin äänestämiseen kannustava satunnaistettu kokeilu, jossa nuoria 18-29 vuotia muistutettiin äänestämisestä tekstiviestein. Vastaavia kokeiluja ei ole Suomessa aikaisemmin tehty. Kokeilussa myös vertailtiin erisisältöisiä viestejä ja niiden vaikutusta äänestämiseen.

Kokeilun pääasialliset tulokset kertovat, että äänestämistä voidaan tukea tekstiviestimuistutuksin. Vaikutusta lisää se, että se kohdentuu paitsi tekstiviestin saajiin, myös heidän kanssaan samassa kotitaloudessa asuviin henkilöihin. Lisäksi äänestäminen lisääntyy erityisesti nuorilla, jotka useammin jättävät äänestämättä.

Kokeilu toteutettiin yhteistyössä oikeusministeriön, valtioneuvoston kanslian Käyttätymistieteellisen työryhmän (Kettu) ja Turun yliopiston kanssa. Käsillä oleva policy brief tiivistää tutkimustulokset, niiden suhteutumisen aikaisempiin vastaaviin kokeiluihin ja suositukset kokeilun tulosten hyödyntämisestä osana demokratian vahvistamista.

Laajempi tutkimusraportti löytyy osoitteesta: <https://ace-economics.fi/kuvat/dp157.pdf>

Äänestysaktiivisuus Suomessa

Äänestämisen aktiivisuus on ollut laskusuunnassa niin Suomessa, kuin muuallakin maailmassa jo 1980-luvulta lähtien. Vuoden 2021 kuntavaaleissa äänestysaktiivisuus oli heikoin sotien jälkeen, 55.1% ja aluevaaleissa 2022 jäätin vielä tämänkin alle tuloksella 47.2%. Trendi on huolestuttava, ottaen huomioon että demokraattinen päätöksenteko perustuu pitkälti siihen, että ihmiset kokevat voivansa vaikuttaa äänestämällä. Samalla äänestysaktiivisuus on varsin epätasaisesti jakautunut väestön eri sosioekonomisissa ryhmissä. Harvemmin äänestäviä ovat nuoret, maahanmuuttajat, sosiaalisesti ja taloudellisesti heikommassa asemassa olevat, ja vähemmän koulutetut. Nämä ryhmät ovat myös usein aliedustettuina niin ehdokkaina kuin valtuutettuina tai kansanedustajina, niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin (Jokelainen ym. 2021). Sillä millaisia henkilöitä poliittiseen valtaan valitaan on osoitettu olevan vaikutusta harjoitettuun talouspolitiikkaan ja kansalaisten saamiin julkisiin palveluihin (Hyytinen ym. 2018, Harjunen ym. 2022). Heikommin äänensä kuuluville saavat väestöryhmät voivat entisestään turhautua poliittiseen päätöksentekoon. Äänestämättä jättäminen saattaa kertoa myös muusta yhteiskunnallisesta syrjäytymisestä. Kansainvälisesti katsottuna Suomi sijoittuu tilastoissa niiden maiden joukkoon, joissa äänestysaktiivisuus on huomattavasti alhaisempi nuorten joukossa verrattuna vanhempiin äänestäjiin. Suomi eroaa tässä suhteessa myös muista Pohjoismaista, joissa ero ei ole yhtä suuri (Mo ym. 2022).

Äänestämiseen kannustaminen viestinnällä

Äänestämisen viikkokautta on haluttu lisätä useilla eri keinoilla, joista yksi on äänestämisen muistuttaminen. Tätä menetelmää on käytetty eri maissa ja kokeiluissa eri tavoin: puhelinsoitin, tai lähettämällä kirjeitä, sähköposteja ja tekstiviestejä (mm. Naess, 2022). Erityisesti Yhdysvalloissa, missä vaalirekisteritiedot ovat hajanaiset, on kuljettu myös ovelta ovelle kannustamassa kansalaisia äänestämään. Tässä raportoitava kokeilu on lähimpänä Tanskassa (2013) ja Norjassa (2015, 2017) toteutettuja vastaavankaltaisia tutkimuksia, joissa on ollut mahdollisuus tutkia kansalliseen vaalirekisteriin pohjautuvaa aineistoa. Näissä kokeiluissa havaittiin noin 1-4% vaikutus äänestysaktiivisuuteen (Bhatti ym. 2017a ja 2017b, Bergh ym. 2021, ja Bergh ja Christensen 2022).

Nuoret, 18-29 vuotiaat äänestävät huomattavasti harvemmin kuin heitä vanhemmat suomalaiset. Siten nuorten aktivoiminen kaventaisi poliittisen osallistumisen viinonumaa. Suomessa nuorten äänestysaktiivisuuteen ollaan pyritty vaikuttamaan monilla keinoin, mm. lähettämällä kirje ensi kertaa äänestäville sekä erilaisilla viestintä- ja demokratiakasvatuksen toimilla. Äänestämiseen kannustavien toimien ja kampanjojen vaikuttavuutta on kuitenkin haasteellista arvioida ilman hyvä koeasetelmaa.

Kokeilun toteuttaminen

Laadimme Digi- ja Väestötietoviraston rekisterin pohjalta listan nuorista jotka kuuluivat tutkimuksen kohdejoukkoon, eli olivat äänioikeutettuja aluevaaleissa kunnassa missä oli käytössä sähköinen äänioikeusrekisteri, ja olivat 18-29 vuotiaita. Tähän listaan liitettiin henkilöiden puhelinnumero yksityisen hakupalvelun avulla. Puhelinnumero löytyi 18 prosentille koko kohdejoukosta (51 104 nuorelle). Nämä henkilöt jaettiin koe- ja kontrolliryhmiin kuntakohtaisesti satunnaistaen 60/40%-jaolla. Valtioneuvoston kanslia yhteistyössä oikeusministeriön kanssa lähetti koeryhmään kuuluville henkilöille viestin päivää ennen ennakoäänenstykksen alkamista sekä toisen viestin päivää ennen varsinaisen äänestysajan alkua. Viestit lähetettiin suomeksi ja ruotsiksi. Aineisto liitettiin Tilastokeskuksen ylläpitämään äänioikeusrekisteriin sekä FOLK-moduuliin (henkilötietojen pitkittäisaineisto), joka mahdollistaa äänestyskäyttymisen ja siihen liittyvien taustatekijöiden analysoimisen. Kokeilulla on Turun yliopiston eettisen lautakunnan puoltava lausunto ja siinä noudatettiin tietosuojalain mukaisia menettelyjä, jotta henkilötietojen asianmukainen suojaus varmistuu.

Koeryhmä jaettiin vielä kolmeen yhtä sureen eri ryhmään, jotka saivat sanamuodolta hieman erilaisen viestin suomeksi ja ruotsiksi. Viestien sanamuotoa vaihtelemalla haluttiin saada selville, onko viestin sisällöllä merkitystä äänestämisen kannalta. Ensimmäisessä viestissä pyrittiin mahdollisimman neutraaliin muistutusviestiin. Toisessa viestissä pyrittiin myös tuomaan esille äänestämisen merkitystä demokratialle ja oikeutta tuoda mielipide esille äänestämällä. Kolmannessa viestissä muistutettiin äänestäjän mahdollisuudesta vaikuttaa palveluihin ja niiden järjestämiseen. Ennen varsinaista vaalipäivää lähteneet viestit olivat seuraavanlaisia:

1. Hei, muistathan, että aluevaalit pidetään 23.1. Lue lisää vaalit.fi. Terveisin, oikeusministeriö

2. Hei, muistathan, että aluevaalit pidetään 23.1. Demokratia tarvitsee sinua, joten käytähän äänioikeuttasi! Lue lisää vaalit.fi. Terveisin, oikeusministeriö

3. Hei, muista aluevaalit 23.1. Voit vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lähipalveluihin. Lue lisää vaalit.fi. Terveisin, oikeusministeriö

Kokeilun tulokset

Kokeilussa havaittiin, että äänestysaktiivisuus oli suurempi koe- kuin kontrolliryhmän nuorilla, sekä heidän kanssaan samassa kotitaloudessa asuvilla, ja erityisesti niillä nuorilla, jotka harvemmin äänestävät. Viestin sanamuodon osalta neutraalin viestin tehokkuudesta saatiin jotain merkkejä. Tämä havainto viittaa siihen että viesti vaikuttaa äänestämiseen erityisesti muistutusviestinä, mutta erilaisiin äänestämisen syihin vetoaminen ei ole tehokasta..

Kokeilu lisäsi noin 1 prosenttiyksikön verran äänestysaktiivisuutta 18-29 vuotiaiden äänestäjien joukossa. Tämä vastaan noin 3 prosentin vaikutusta, koska kontrolliryhmän äänestysaktiivisuus oli noin 31%. Lisäksi viestillä oli heijastusvaikutuksia nuorien äänestäjien kanssa samassa kotitaloudessa asuviin, sillä kokeilu lisäsi myös viestin saaneiden kanssa samassa kotitaloudessa asuvien äänestysaktiivisuutta noin 1 prosenttiyksikköä, nostaten näin kokonaisvaikutusta.

Tekstiviestit eivät lisänneet nuorten äänestäjien osallistumisen eriarvoisuutta, sillä äänestysaktiivisuus kasvoi erityisesti niillä nuorilla, joiden ominaisuuksiensa perusteella voisi ennustaa äänestävän vähemmän.. Myös nuorten äänestäjien aktiivisuus suhteessa vanhempiin äänestäjäryhmiin nousi kokeen ansiosta. Tekstiviestikokeilulla pystyttiin siis kaventamaan eroja ikäryhmien välisessä äänestysaktiivisuudessa.

Demokratian toteutumisen kannalta kokeilun vaikutukset äänestysaktiivisuuden eroihin eri ikäryhmien ja äänestyskäyttäytymiseltään erilaisten demografisten ryhmien välillä ovat erityisen kiinnostavia. Mikäli näitä eroja pystytään kaventamaan, voi sillä olla merkittäviä vaikutuksia yhteiskunnallisesti monimutkaisiin ja sitkeisiin ongelmiin, kuten syrjäytymiseen ja polarisaatioon. Luottamus hallintoon on Suomessa perinteisesti ollut korkealla tasolla mutta demokratiakehitys on pysähtynyt useilla mittareilla ja edustuksellisen demokratian tukipilari, äänestäminen, heijastaa eriarvoisuuden ja luottamuksen kuiluja myös Suomessa.

Tekstiviestikokeilulla pystyttiin tämän pilottikokeilun perusteella nostamaan äänestysaktiivisuutta. Yhden lisä-äänen hinnaksi tuli kokeilussa noin 6 euroa, kun huomioidaan otoksen poimintaan, puhelinnumeroiden hakemiseen ja tekstiviestin lähettämiseen liittyvät kustannukset. Viestikohtaiset kustannukset olisivat huomattavasti pienemmät jos tekstiviestimuistutus toteutettaisiin laajana kansallisena toimena.

Tulevaisuuden tutkimuskysymyksiä

Aluevaalien tekstiviestikokeilu on ollut merkittävä erityisesti pilottikokeiluna suomalaisessa vaalijärjestelmässä, vastaavaa ei ole Suomessa aikaisemmin toteutettu, ja aikaisemmissa kansainvälisissä tutkimuksissa ei myöskään ole tutkittu yhtä laajasti äänestämisen leviämistä kohdejoukosta samassa kotitaloudessa asuviin läheisiin (Bhatti ym. 2017b, Nickerson ym. 2008). Samalla on saatu ensiarvoisen tärkeää tietoa siitä, miten muistutusviesti vaikuttaa eri lähtökohdista tuleviin äänestäjiin, ja miten sen kautta voitaisiin vaikuttaa eriarvoisuuteen äänestäjäkunnassa.

Aluevaalit toteutuivat Suomessa ensimmäistä kertaa 2022 ja niiden äänestysprosentti jäi tavallista alhaisemmaksi. Tämän vuoksi olisi tärkeää toteuttaa vastaavankaltainen koe vaaleissa missä olisi korkeampi äänestysprosentti, kuten eduskunta- tai kunta-vaalit. Pilottikokeilun lupaavat tulokset antavat tähän perusteita.

Viitteet

Bergh, J. & Christensen, D.A. (2022). Getting out the vote in different electoral contexts: The effect of impersonal voter mobilization techniques in middle and high salience Norwegian elections. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 2022, pp. 1-17.

Bergh, J., Christensen, D.A. & Matland, R.E. (2021). When is a Reminder Enough? Text Message Voter Mobilization in a European Context. *Political Behavior* 43, 1091–1111.

Bhatti, J., Dahlgard, J.E., Hansen, J.H. & Hansen, K. (2017a). Moving the campaign from the front door to the front pocket: field experimental evidence on the effect of phrasing and timing of text messages on voter turnout. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 27, 291-310.

Bhatti, J., Dahlgard, J.E., Hansen, J.H. & Hansen, K. (2017b). How voter mobilization from short text messages travels within households and families: Evidence from two nationwide field experiments. *Electoral Studies*, 2017, 50, 39-49.

Harjunen, O., Saarimaa, T. & Tukiainen, J. (2022). Love Thy (Elected) Neighbor? Residential Segregation, Political Representation and Local Public Goods. *Journal of Politics* (forthcoming).

Hyytinen, A., Meriläinen, J., Saarimaa, T., Toivanen, O. & Tukiainen, J. (2018). Public Employees as Politicians: Evidence from Close Elections. *American Political Science Review* 112, 1, 68–81.

Jokelainen, A., Saarimaa, T., Tukiainen, J. & Valkonen, A. (2021). Koronan yhteys kuntavaalien äänestyskäyttäytymiseen, ehdokasasetteluun ja valtaan valikoitumiseen. Helsinki GSE Covid Situation Room report.

Mo C., Holbein J., Elder, E. (2022). Civilian national service programs can powerfully increase youth voter turnout. Proceedings of the National Academy of Sciences, USA. Epub 2022 Jul 11. PMID: 35858354; PMCID: PMC9304004.

Naess, O. (2022). Increasing turnout with a text message: Evidence from a large campaign from the government. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 2022, pp. 1-19.

Nickerson, D. (2008). Is voting contagious? Evidence from two field experiments. *American Political Science Review*, 102 (1), 49-57.

Lisätietoja:

Erityisasiantuntija Maarit Lassander Käyttäytymistieteellinen ennakointi ja tieto tulevaisuuden hallinnossa, p. 0295 160 037, maarit.lassander@gov.fi, valtioneuvoston kanslia

Professori Janne Tukiainen, p. +358 50 308 3620, janne.tukiainen@utu.fi, Turun yliopisto

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston kanslian Käyttäytymistieteellinen ennakointi ja tieto tulevaisuuden hallinnossa (Kettu) policy brief-sarjaa, joka tarjoaa tietoa ja näkökulmia poliittisen päätöksenteon tueksi (<https://vnk.fi/kayttaytymistieteellinen-toiminta>). Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.